

A l t m ı Ő u  ü n c ü K o n f e r a n s

Sakarya Ormanları

Yazan

M. Ali GÖKBERK

S. S. A. M. Azası

B i r i n c i K ı s ı m

UMUMİ DÜŞÜNCELER

1 — Tarihi Bilgiler :

Tarihten önceki devirler, taş ve maden olmak üzere ikiye ayrılır. Taş devri; paleolitik (yontma taş), neolitik (cilalı taş) olarak iki, maden devri de bakır, tunç, demir olmak üzere üçe ayrılır.

Paleolitik devirde brakisefal; ağacın kovuğunda uyumuş, ağaç nabuğundan lifler, iplikler çıkararak üstüne elbiseler yapmış, ehlileştirdiği hayvanlara ağaç yaprakların ve meyvalarını yedirmiştir. Oklarını yaylarını ağaçdan yapmışlar, kendilerine yiyecek bulmak için ormanlarda dolaşmışlar, yırtıcı hayvanlardan korunmak için yine ormanlara sığınmışlar, ağaçlardan ilk su nakil vasıtaları yaparak göllerde, denizlerde dolaşmışlardır.

Neolitik devirde ağaçlar, ormanlar artık korunmaya başlanmış ve etrafı çevrilmiş, sulanmış ve budanmıştır. Brakisefaller bu devirde çömlük ve diğer eşyayı yaparak bunları ateşle pişirmişler ve su üzerinde ağaçdan evler kurmuşlar, taş parçalarından yaptıkları çivi, balta ve tokmaklarla ağaçdan sap yapmışlardır. Paleolitik göl beldeleri medeniyeti bu devirde doğmuştur.

Avrupaya göç eden brakisefaller oraya bir çok bitkiler getirmişler, sapan ve düven yapmışlar, araziye sulamak için açtıkları kanallardan ormanlardan faydalanmışlardır.

Maden devrinde ilk insanlar, madenleri ormanların içinde dolaşırken bulmuşlar, bakır ve tunç, demirden yaptıkları eşyayı odun ateşinden faydalanarak elde etmişlerdir. Madenleri eritmek, temizlemek, levha haline koymak ve yer altından çıkarmak için odun kullanmışlardır.

2 — Medeniyetin Doğuşunda Ormanın Rolü :

Ormanın medeniyete olan tesiri, daha doğrusu medeniyetin doğustaki rolü tamamen bir realitedir. Demir, bakır, barut ve nihayet cam imalinde esaslı vazife gören ağaç, teknikte yapılan muazzam değişikliğin temel unsuru olmuş ve medeniyete en büyük hizmeti yapmıştır.

Kıtaları birbirine bağlayan gemilerin inşası Sümer ve Akat Türklerinin yaptıkları mabetler, Atilla'nın garba varmak için inşa ettirdiği arabalar ormanın yapıcı ve birleştirici rolünü vazih bir şekilde ortaya koymuştur.

Bunun içindirki eski Türklerce (Çin ve Hintde) ağaç mukaddes adedilmiş ve onun mahremiyetine kimse tecavüz cesaretini göstermemiştir.

Ağaçdan yapılan evler ve ev eşyası, yemek kitapları, tavan pencere dolap ve kapılar mabetlerin duvar süsleri hep ormanın getirdiği eserlerdir.

Medeniyete yapılan bu hizmet aynı zamanda ilmi ve tekniği de inkişaf ettirmiş, matbaa gibi fikir hayatının teessüsünde başlıca rolü olan muazzam keşif, milletler için bir dönüm noktası teşkil etmiştir. Rönesans, Fransız inkilâbı gibi tarihin büyük fikir ve rejim hâdiseleri hep bunlardan meydana gelmiştir. İlim ve kültür hayatının gelişmesi, milliyet fikri ve milletleri kurtaran fikir hürriyeti mücadeleleri hep bu keşifler, icatlar ve tabii onu temin eden ormanın hizmetine dayanır.

3 — Orman ve Cemiyet :

Ormanla cemiyet arasındaki münasebet pek hazindir. Ormanın bizat teşki lettiği topluluk unutulmuş, ona vahşi bir manzara verilmiş daha doğrusu orman cemiyete bu şekilde takdim edilmiştir. Halbuki ilk toplu yaşayış fikri ormandan doğar. Onun vücuda getirdiği topluluk insanları birleştirmeye ve toplu halde yaşamaya sevk etmiştir. Cemiyet fikri orda meydana gelmiştir. O halde cemiyetle orman arasındaki münasebetleri tanzim etmek, yani her ikisini birbirine yaklaştırmak ister. Bu günün cemiyeti ormanı tamamen kıymetlendirmek ve ona lâyük olduğu değeri vermek mevkiindedir.

4 — Orman ve Halk :

Ormanlar yalnız Devletin değil aynı zamanda Milletindir de. Onu, yalnız vazifelerin bulunabileceği bir yer değil, halkında serbestce içine gidip dolaşabileceği bir hale getirilmelidir. Bilhassa şehirler civarındaki ormanlar turizm bakımından başlıbaşına bir ilgi taşır. Halk şehirlerdeki gürültü, toz, duman ve fena hava şartlarından kurtulup, hafta sonunda kendisini kırlara, dağlara ve ormanlara atmak ister. Bu büyük bir ihtiyaçtır.

Halkın ormanla alakası yalnız bununla kalmaz. Onun bütün mahsullerine duyduğu ihtiyaçla da kendini belli eder.

5 — Köy ve Orman :

Köy ve orman mânasebetleri, birbirine iç içe geçmiş iki halkaya benzer. Biz de ormanla köy beraber yaşar. Bu beraberlik ormanı adeta köye bağlamış ve onun hudutsuz tasarruflarına yol açmıştır.

Halbuki köy hayatında orman bir muvazene unsuru ve kendi muhiti için daimi bir geçim ve refah kaynağıdır. Orman mıntıkası içinde veya yanında bulunan köy onun korunup gelişmesine hizmet ettiği takdirde bütün ihtiyaçlarını temin edebilir, günlük geçimini karşılar. Yollarını kullanır, fabrika olan yerlerde elektriğinden faydalanır.

İstatistiklere göre 1938-1954 yıllarında Türk köylüsüne istihsal, imar, nakliye ve bakım için 327,714,198 lira ayrıca tarife tevzi ve imar masraflarından 234,032,356 lira köylü lehine bir menfaat temin edilmiştir.

Buna rağmen orta ve cenubi Anadoluda ve Karadeniz kıyılarında kaçakçılık sureti ile geniş mikyasda faaliyete raslamr. Ancak ormanın azalıp işlerin kısmen meyvacılığa döküldüğü yerlerde bu gibi davranışlar kalmamıştır. Köylünün şehirlie nazaran ormandan istifadesi büyüktür. Bunu tanzim etmek hem dolayısıyla ormanları korumak hem de köylüyü tedirgin etmemek, elbette makül bir yoldur.

6 — Tahrip Faktörleri :

Ormanların tahrip faktörlerini şöyle sıralayabiliriz:

a — Yangın, b — Hayvan otlatmak, c — Açmalar, d — Usulsüz kesim, e — Böcek.

Memleketimizde ormanların harap olmasının başlıca sebebi bunlardır. Her sene yüzbinlerce hektar orman bu yüzden mahvolur. Yangınlar tarla açmak, otlak yeri hazırlamak, ve ütülenmiş ağaçları kolaylıkla kesmek için yapılır.

Yangınların önüne geçmek, tedbir, eleman, vasıta ve halkın irfan seviyesinin yüksekliğine bağlıdır. Koskoca sahaları kendi hasis menfaatleri uğruna fedada tereddüt etmeyenler, şüphesiz bunu cehalet ve umumi menfaatleri kavrayamadıkları için yaparlar. Onun için halkı ve köylüyü yetiştirmek devamlı telkin, propaganda ile ağır müeyyideler ister.

Hayvan otlatmada keçi, deve ve merkebinde ormanların tahribindeki rolü geniştir. Otlak sahaları tahdit etmek ve keçiyi bunların içine bırakmak şarttır.

Ormanları en fazla tahrip eden faktörlerden biri de açmalardır. İstanbul ve İzmit civarı bu yüzden ağaçsız kalmıştır.

Keza usulsüz kesim ve kaçakçılıkta tahrip unsurlarının başında gelir.

7 — Orman Korunmasındaki Zaruret :

Memleketimiz ormanca fakirdir. Uzun yıllar tahrip gören ormanlarımızın çoğu normal kapasitelerini tamamen kaybetmişler, birer muhafaza ormanı vaziyetine düşmüşlerdir.

Bizde orman daha çok kendi optimünün getirdiği kolaylıklarla yetişen sıkı bir şekilde muhafaza edildiği takdirde mevcudiyetinin eksilmesine imkân yoktur.

Ormancılık için ilk vazife ormanın korunmasıdır.

Bunun için şu tedbirler düşünülebilir:

a — Orman civarındaki köyleri ormanın korunma mesuliyetine fiilen iştirak ettirmek,

b — Herşeyden evvel korumayı ağırlık merkezi yapmak ve icap eden teknik vasıtaları ilk plânda tamamlamak

c — Harap olmuş ormanları muhafazaya ayırarak onları imar ve ihya etmek,

d — Orman korunmasındaki zarureti halka, okullara, umumi efkâra devamlı şekilde duyurmak,

e — Ağaçlandırmayı bir dava haline getirmek.

8 — Azalan Orman :

Ormanlarımızın fazla kesim yüzünden çok azalmıştır. Ormanlık sahanın yekünü 10,083,682 hektardır. Bunun 2,805,848 i yani % 21 i normal, 2,816,911 yani % 7 si bozuk koru, 1,661,955 yani % 15 i normal baltalık, 3,898,975 yani % 15 i normal baltalık, 3,898,975 yani % 37 si bozuk baltalıktır.

Yurdumuzun yüzölçümü 76,711,009 hektar olduğuna göre ormanlık sahanın umumi sahaya nisbeti % 13.7 dir. Normal orman servetinin ise % 30 u bulması lâzımdır.

Rus topraklarının % 33 ü, Bulgaristanın % 28 i, Yugoslavyanın % 30 u ormanlıktır.

Erozyon yüzünden şimdiye kadar dörtyüzmilyon toprak kaybettik. Elektrik Etüt İdaresi ile Devlet Su İşleri Umum Müdürlüğünün işbirliği ile Kızılırmak, Fırat, Gediz, Sakarya, Konya civarında inşa edilen barajların havzalarında yapılan etütlerde 2,7000 hektar tutan Kızılırmak havzasının % 51 i, Yukarı Fıratın % 70 şı, Yukarı Gedizin % 70 i, Sakaryanın % 18 i, Aladağın % 32 si, Silenin % 84 ü, Altmapanın % 47 si, Ayrancının % 85 inde yani umumi olarak etütü yapılan on milyon hektarlık sahanın % 43 de (4,327,000 hektarında) toprak kaymıştır. Geri kalanın % 27 sinde yani 2,651,000 hektarlık sahada erozyon bütün şiddeti ile devam etmektedir.

Bu büyük bir tehlikenin işaretidir.

9 — Türkiye İçin Orman :

Türkiye için orman bir hayat ve istikbal meselesidir.

Orman Milli varlığımızın temelidir. Hudutlarımızın bekçisidir. Orman Rizede çaycılığımızı, Trabzonda fındıkçılığı, Samsunda tütüncülüğümüzün koruyucusudur. Zonguldak kömürcülüğünü sağlayan da ormandır.

Boğaziçi eşsiz güzelliğini ona medyundur. Bursa ovasını sulayan ve onu selden koruyan ormandır. Ege'nin üzümçülüğü ile incirciliği ve tütüncülüğü, Ege ormanlarının Gediz ve Küçük Menderese vurduğu gemle mümkündür.

Lübnan, Filistin ve Mısır odun kömür ve kereste ile besleyen ve sıkışık günlerde bile memlekete döviz sağlayan Toros ormanlarıdır. Çukur

ovanın pamukçuluğu, Seyhanın ve Ceyhanın Toroslarda zapdedilmesi ile mümkündür. Doğunun hayvancılığı ve ziraati de ormana bağlıdır

10 — Milli Bir Dava Olarak Ormanlık :

Orman herşeyden evvel memleketin su muvazenesine tesir eden toprak kaymalarını önleyen, ziraati koruyan, şahsî ve umumî ihtiyaçları karşılayan millî savunmayı kolaylaştıran bir büyük varlıktır. Orman memleketin hayat ve istikbaline tesir eden bütün hizmetlerinin devamlı ve başarılı olması için kendi tekniğinin icap ettirdiği şekilde çalışmasına bağlıdır. Bunun için ormancılığı millî bir dava olarak ele almak lâzımdır.

Orman memleketin etrafında tabiat eli ile vücuda gelmiş bir iklimdir. Onu bozmak teneffüs ettiğimiz havayı güçleştirir.

Bir millî orman koruma plânımız olmalıdır.

İ k i n c i K ı s ı m

SAKARYA ORMANLARI

1 — Sakaryada idari durum :

1954 de kurulan Sakarya ili beş ilçeden derlenmiştir.

Adapazarı, Akyazı, Hendek, Karasu, Geyve.

4456 km². genişliğinde, kuzeyde Karadeniz, doğuda Bolu, güneyde Bilecik, batıda Kocaeli illeri ile çevrilidir.

1965 sayımına göre nüfusu 405.048 dir.

2 — Tarihi :

Sakarya, ilk çağlarda Hititler, Frikler ve Lidyalara eline geçmiş, mîlatdan önce VI. yüzyılda bütün Lidya ve Anadolu ile beraber İran imparatorluğuna katılmış M.Ö. IV. yüzyılda Büyük İskender onu İrandan almış, ondan sonra Bitinya krallığı hakim olmuş, M.Ö. I. yüzyılda tamamen Roma'ya geçmiştir.

395 de Roma ikiye bölününce Bitinya Bizans imparatorluğunda kalmış, Acem ve İslâm akınlarından sonra Süleyman Şahın kumandasındaki Türk orduları burayı da almıştır.

Evvelâ İznik merkez olmak üzere, Selçuklara bağlı bir devlet kurulmuş, Haçlı seferlerinde yine Bizansın eline düşmüş, Orhangazi devrinde Sakarya tekrar fethedilmiş ve Osmanlı devletinde kalmıştır.

Tanzimatdan sonra müstakil mutasarrıflık olan İzmit'e bağlanan Sakarya 1954 de müstakil il olmuştur.

3 — Tabii Coğrafyası :

Sakarya, ovalık alanların çoğunluk olduğu bir ildir. En mühimi Adapazarı ovasıdır. Güneyden kuzeye doğru gittikçe alçalır. Ovanın muhtelif yerlerinde bazı tepelere rastlanır. Şehrin güneyindeki Erenler tepesi (75 m.), Alibey tepesi 112 m.) bellibaşlı tepeleridir. Ovayı çevreleyen yüksekler güneyde, Karadağ-Kerem Ali dağları, yüksek kütle ile ova arasında basık tepelerden meydana gelen bir sahada uzanır. Bu tepe şehri, Ak-yazı'dan bağliyerek Keremali'ye kadar devam eder. Keremali dağındaki Dikmen tepesi (1720 m.) en yüksek noktayı teşkil eder.

Ovayı doğuda Çamdağ hudutlandırır. En yüksek noktası Keltepe (800 m.) dir.

Denizden 73 m. yüksek olan Adapazarı ovası ile Karadeniz arasında yayla görünüşünde olan bir saha yer alır. Bunların en büyüğü söğütlü ovasıdır. Denizden yüksekliği 16 m. olan bu ovanın bir kısmı kış aylarında bataklık halini alır. Yayla sathında yükselen dağların en mühimi ise 357 m. yükseldiğinde Ofberk dağıdır.

Adapazarı ovasının güneyden kuşatan dağların üzerindeki orman örtüsü gürdür. Ovanın Mudurnu bataklığı ve Gökçe Örenin doğusundaki kesimleri ormanlıdır. En fazla kayın vardır. 150-200 m. den başlar, 1200 e kadar çıkar. Eteklerde kayınlar arasında gürgen, kestane, kavak, çınar ve meşeler karışır. 800 m.den sonra iğne yapraklı ağaçlar başlar.

Dağlık alanların eteklerinde ve yayla üzerlerinde orman örtüsü bodur ağaçlardan müteşekkil maki topluluğuna yerini bırakır.

4 — Ekonomik Durum :

Bölgenin zirai karakteri patatesdir.

Vagon tamir atölyeleri, zirai Donatına ve Şeker fabrikaları vardır. Hendek'de tütün, Pamukova'da pamuk, Hendek ve Karasu'da mısır yetişir. Ovada söğüt ve ceviz ağaçları arasında, Sapanca'da bol elma vardır.

I — ORMANLAR

1) Yığılımı ve Dağılımı :

Sakarya toprağının 418655 hektarı ziraat arazisi, 189700 hektarı ormandır. Ormanlık alama ormansız alana oranıtısı % 43 dür.

Adapazarı ormanları 60 000 hektardır. 50 000 kayın diğerleri göknar, çam, meşe, dişbudak, karaağaç, kestane ve ıhlamurdur. Geyve % 50 gürgen % 20 meşe, % 25 çam, % 5 ıhlamur ormanıdır. Bunun 128 bin hektarı meşe 32 bin hektarı gürgen 16 bin hektarı çam ve göknar 3 bin hektarın ıhlamurdur.

2) İşletilmesi :

Ormanların % 47 si kuru, % 16 sı bozuk kuru, % 29 u baltalık % 8 i bozuk baltalıdır.

3) Korunması :

Korunma muhafaza teşkilâtı ile yapılmaktadır. Ayrıca Adapazarı, Ak-yazı, Karasu, Hendek ve Geyve'de altı adet motorlu koruma ekibi ile iki atlı koruma ekibi mevcuttur.

Ormanların ekserisi yapraklı ağaç olduğu için yangınlar fazla tahrib-kâr olmaz.

4) Tahdit :

485 köyden 74 ünün tahditi yapılmıştır.

5) Amenajman :

162906 hektarı katı, 24614 hektarının birinci devre amenajman plân-ları yapılmıştır.

6) Ağaçlandırma :

1965 de başlamıştır. 1967 de 240 000 hektarlık sahada orman içi ağaç-landırma yapılacak, 1460 hektar bozuk orman imar ve iskân edilecektir.

II — ORMANCILIK

1) Tarihçe :

Adapazarı ormanları, evvelce Kocaeli Orman Müdürlüğüne bağlı bir bölge olarak idare edilmekte idi. 1937 ye kadar mevkiin ehemmiyeti do-layısıyla bir mütaka müfettişliği mevcut idi. 1940 da Karasu işletmesi ku-

buldu, Adapazarı buraya bağlandı. Aynı sene içinde işletmenin merkezi Hendeğe nakledildi.

1951 de Hendeğin işletmesi, diğer işletmeler gibi yeni kurulan onbeş başmüdürlük arasında İstanbul Orman Başmüdürlüğüne bağlanmış, sonradan koruma bakımından arzettiği güçlükler dolayısıyla 1959 da Sakarya ve Kocaeli illerini içine alan bir Orman Başmüdürlüğü vücuda getirilmiş ve Sakarya ormanları buranın idaresine girmiştir.

2) Teşkilât :

Sakarya başmüdürlüğüne bağlı beş işletme vardır. Adapazarı, Ak-yazı, Hendeğin, Karasu ve Geyve. Merkezde ağaçlandırma, yol ve plânlama grup, müdürlükleri, tahdit komisyonu, amanejman heyeti, Hendeğin'te bir orman fidanlığı mevcuttur. Ayrıca yazı ve hesap ve dâva büroları vardır.

3) İşletme :

Orman Başmüdürlüğünün Adapazarı bölgesinde işletme gayeleri ormanların korunması, amanejman plânlarna göre kesim ve imar raporları ile ormanların imar ve islahlarına çalışmak ve orman içi ve orman dışı ağaçlandırmalar meydana getirmektir

III — ORMANLARIN SAKARYA'NIN EKONOMİSİNE TESİRLERİ

1967 bütçesi ile istihsal, imar, nakil, istif, imar, ağaçlandırma ve yol inşaatı için 83339,216.00 lira ödenek verilmiştir. Bu miktarın en az % 95 i Sakarya ilinin orman içi ve orman dışı köylülerinin eline geçecektir. Bahsedilen işlerin hepsinde bölgenin köylüleri çalıştırılmaktadır. Bundan başka her yıl istihsal edilen 50 000 m³ tomruktan 30 000 ni Sakarya tüccarlarına tahsis veya arttırma sureti ile verilmektedir. Bu suretle bölgede yüzlerce imalathane ve fabrika verilen ağaçları işlemekte binlerce işçi bundan faydalanmaktadır.

IV — HALK VE ORMAN MÜNASEBETLERİ

Adapazarında, umumiyetle Sakarya bölgesinde halkın geçiminin mühim bir kısmını ormancılık teşkil eder. Bu itibarla yıllar boyunca bölge ormanları büyük bir kesime tabi tutulmuş, ayrıca kaçakçılık tarzı ile de halkın ormanla alâkası artmıştır.

V — NETİCE

Adapazarı ormanları yıllardan beri tahammülünden fazla büyük kesim şartlarına tabi tutulmuş, bilhassa kaçakçılık yolu ile ormanların bir kısmı yok edilmek derecesine kadar ileri gidilmiş, bu arada Süleymaniye ormanı gibi Türkiyede su içinde yetişmiş yegâne çok kıymetli, ıhlamur karışık dişbudak ormanı baştan sona kaadr tahrib edilmiştir.

Millî Mücadeleden sonra Sapanca ormanları uzun müddetli hususi mukavele ile savaşta hizmeti olanların faydasına tahsis edilmiş, karasu ormanları maden direği tahsisleri ile tamamen mahvedilmiştir.

İstanbul yakınlığı dolayısıyla Rize ve Trabzon havalisinden gelen göçmenler buralarda tafsil edilemeyecek derecede kurdukları korkunç kaçakçılık ekipleri ile ormanları kesmişler, biçmişler ve doğramışlardır. Bir kısmı da uydurma hususi mülkiyet iddiaları ile yok edilmiştir.

Memlekette ilk teknik plân Hendek'te yapılmış ve buraya Mustafa Şeref Bey orman mıntıkası ismi verilmiş, fakat Keremali sırtına bakan Molla Hasan Pınarı ormanları da sonradan birçok tahribata sahne yapılmıştır.

Bu itibarla Adapazarı ormancılığında esaslı ve cezaî tedbirler alınmasına ihtiyaç vardır.

Bu tedbirler şunlar olabilir.

a) Koruma bakımından :

1 — İstanbul Orman Başmüdürlüğü ile elele vererek kaçakçılıkla mücadele ekiplerini takviye etmek suretile şehirlerarası korunmayı temin etmek,

2 — Ormanlarda disiplin ve zaptı raptı sağlayacak kaçakçılığa engel olmak —ki asıl koruma vazifesi burada toplanır— mevcut korunma vasıta ve teşkilâtını arttırmak. Çünkü ormanlar geniş, menfaat büyük, kaçakçılığı meslek edinenler çok, mücadele kuvvetlidir.

3 — Kaçakçılıkla geçinenleri işletmede çalıştırmak ve onları doyurmak sureti ile işi aslından önlemek.

4 — Yangınlar ve akan araziye karşı sıkı bir savaş açmak.

5 — Halk ve orman münasebetlerini bu mıntıkada derhal teşkilâtla işbirliği haline getirmek.

b) İşletme bakımından :

1 — Aapazarı ormanlarının mahvolmaya yüz tutmuş karaağaç, dişbudak ve ıhlamur ağaçlarının kesimini yasaklayarak bunların yetişmesini ciddi şekilde ele almak.

2 — İcab eden yerleri derhal korumaya ayırmak ve korunacak sahaları çoğaltmak.

3 — Ağaçlandırmaya ehemmiyet vermek.

4 — Amenajman ve tahdit faaliyetlerini en kısa zamanda tamamlamak.

5 — Sapanca ve Karasu'da bilhassa turistik gayelere ehemmiyet vermek.

c) Sosyal bakımdan :

Sosyal bakımdan yapılacak çok şeyler vardır.

1 — Evvelâ halkın seviyesini yükseltmek.

2 — Orman ve ağaç sevgisini bıkmadan usanmadan yaymak.

3 — Okul ve çalışan gençliği ele alarak onları aydınlatmak.

4 — Filmler, gösteriler, köy seminerleri ile halka ormancılık sevgisi vermek.

5 — Muhtelif ırk ve mezheplerin çatıştığı bölgede diğer müesseselerle işbirliği yaparak bir kültür birliği kurulmasına yardımcı olmak.

Adapazarımda Orman Baş Müdürlüğüne düşen vazifeler o kadar çok ve değişikdir ki Türkiye ormancılığında fena şöhreti olan bu bölge de sık bir orman cephesi kurmak için, burasını adeta bir okul gibi kullanarak süreli bir mesaiye şiddetle ihtiyaç vardır. Orman Genel Müdürlüğü buraya büyük bir ehemmiyet vermelidir.

Konuşmamı bitirirken senelerce önce hizmetinde bulunduğum Sakarya Ormancılığını bugün idare eden ve bana her türlü yardımlarda bulunan değerli Ormancı meslektaşlarıma teşekkür ederim.

BİBLİYOGRAFYA

- Koceli Ormanları : M. Ali Gökberk "Orman ve Av" Dergisi, 1933, Sayı 52
- Türkiye Ansiklopedisi : Yapı ve Kredi Bankası neşriyatı.
- Türkiye Ormancılığının Mevzuatı, tarihi ve vazifeleri : Prof. Bernhard, Ziraat Ens. Neş. 1935/15.
- Türkiye Ormancılığının Temelleri, şartları ve kuruluşu : Prof. Dr. Ali Kemal Yiğitoğlu, Ziraat Ens. Neş. 1936/8.
- Türkiye İktisadiyatında Ormancılığın yeri ve ehemmiyeti : Prof. Dr. Ali Kemal Yiğitoğlu, Ziraat Ens. Neş. 1941/110.
- Türkiye Ziraatı : Dr. Kâzım Rıza, Ziraat Ens. Neş. 1935/1.
- Türkiyede Ziraat Buhranı : Prof. Dr. Ş. R. Hatipoğlu Ziraat Ens. Neş. 1936.
- Türkiyede Ormancılık Heyeti : Fahri Bük Orman Gen. Müd. Neş. 1940/3.
- Birinci Köy ve Ziraat Kongresi Raporları : Ziraat Bakanlığı Zir. Bak. Neş. B/II 1938.
- İktisadî bakımdan Türkiye, Ziraat Bakanlığı Zir. Bak. Neş. B/12 1938.
- Mütehassıs Raporları : Ziraat Bakanlığı, Zir. Bak. Neş. 25 1948.
- Orman Politikası : Orman Genel Müdürlüğü, Zir. Bak. Neş. 12 1951.
- Türkiye Orman tahrip Faktörleri : Muttalip Uslu, Orman Gen. Müd., 1951.
- Türkiyede Ormancılık : Prof. Mazhar Diker Orman Gen. Müd. Neş. 1947/6.
- Yurdda Orman azalması : Mazhar Diker-Kemal Savaş, Orman Genel Müd. Neş. 1947/73.
- Eski Türklerde Ağaç ve Orman : Kerim Yund.

İKTİSAT FAKÜLTESİ**İktisadiyat Enstitüsü Kütüphanesi**

Umumi No.

Hususi No.